

Utrecht, 18 mei 2014

Bestrijden van discriminatie en uitsluiting

Advies van de landelijke werkgroep Kleurrijk Platform aan de Tweede Kamerfractie van GroenLinks

Op 21 mei aanstaande vindt er een Algemeen Overleg plaats over discriminatieonderwerpen, waaronder de kabinetsreacties op de rapporten over Nederland van de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie van de Raad van Europa (ECRI), het SCP-rapport "Ervaren discriminatie in Nederland" en ontwikkelingen m.b.t. antisemitisme. Het Kleurrijk Platform maakt zich al een tijd zorgen over de toegenomen openlijke en bedekte vormen van racisme en discriminatie en wil met deze notitie input leveren voor de bijdrage van de Tweede Kamerfractie van GroenLinks. Wij vinden het van belang dat GroenLinks zich hierin duidelijk uitspreekt. Als we 'tolerant' als kernwaarde van GroenLinks beschouwen, dan zullen we over discriminatie principieel stelling moeten blijven nemen.

In Nederland bestaat er een grote gevoeligheid over dit onderwerp. Vaak wordt ontkend dat discriminatie een systematisch verschijnsel is, terwijl de ervaringen van migranten in de praktijk dagelijks weer laten zien, dat de werkelijkheid anders is. De rapporten van het SCP en het ECRI zijn duidelijk alarmerend over het bestaan van discriminatie en racisme in Nederland. Naast de reguliere discriminatie blijkt vooral dat veel onveiligheid wordt ervaren door de vaak vijandige stemming over migratie en migranten. De zorg en angst voor het toenemende racisme van extreem rechts, niet alleen in Nederland, maar in heel Europa werd ook nadrukkelijk geuit tijdens een EU-verkiezingsdebat, dat op 16 mei jl. door een aantal migrantenorganisaties in Amsterdam werd georganiseerd.

Het kabinet stelt in de opening van haar reactie op het ECRI rapport: *"Het kabinet onderkent het beeld dat in Nederland het debat over migratie en integratie soms op het scherp van de snede wordt gevoerd. In een democratische rechtsstaat die zich kenmerkt door een grote verscheidenheid aan mensen, gewoonten en levensovertuigingen is scherp debat onvermijdelijk. Dat debat is ook nodig. Alleen als problemen inzichtelijk worden gemaakt kan worden gewerkt aan concrete oplossingen. Zorgen over de negatieve gevolgen van migratie en de verenigbaarheid van bepaalde stromingen binnen de islam met de kernwaarden van de Nederlandse samenleving klinken door in het maatschappelijk debat."* En vervolgt met de conclusie: *"Een scherp debat maakt Nederland nog niet tot een racistisch land"*.

Deze opvatting van het kabinet vergoelijkt het bestaan van een vreemdelingvijandige sfeer in Nederland, waar migranten duidelijk slachtoffer van worden en meer nog, die het beeld schept dat vijandigheid normaal en geaccepteerd is. Niet het voeren van een discussie over migratie wordt veroordeeld door de ECRI, maar de vijandige toon van zowel media als politiek daarin. Die gaat te ver en heeft niets te maken met een discussie op het scherp van de snede over reële problemen. In de Monitor Racisme & Extremisme van de Anne Frank Stichting (2008) signaleerden Van Donselaar en Rodrigues al dat het evenwicht in Nederland tussen vrijheid van meningsuiting en bescherming tegen discriminatie is verstoord. Ook is het niet terecht dat het kabinet zich verschuilt achter de onvermijdelijkheid van een dergelijk debat door de grote verscheidenheid, want Nederland komt slechter uit de bus dan andere landen die zeker niet minder divers zijn (Duitsland, Groot-Brittannië, zie Eurobarometer Discriminatie).

Met zijn reactie mist het kabinet de kern van de kritiek van het ECRI, dat over de inhoud van het debat gaat en ontwijkt het kabinet zijn verantwoordelijkheid. GroenLinks zal duidelijk stelling moeten nemen hiertegen. Deze te ver doorgevoerde vrijheid van meningsuiting in het huidige debat is een hellend vlak, dat leidt tot uitingen als die van “minder-minder-minder”. De grens van de tolerantie is de laatste jaren steeds verder opgeschoven door die acceptatie van voortdurende beledigingen aan het adres van minderheden. Het is erg jammer dat de regering dit rapport niet aangrijpt om echt goed te kijken wat het dieperliggende probleem is. Het bagatelliseren van de problemen zal niet bijdragen aan een toleranter klimaat in Nederland, maar Nederland in dit opzicht nog meer in een achterstandspositie brengen. Dit zal het imago van Nederland ook in het buitenland beschadigen.

Een regering voor heel het land, wat dit kabinet stelt te willen zijn, moet dat beeld actief uitdragen door duidelijk stelling te nemen tegenover de wijze waarop het debat wordt gevoerd. Iedereen moet zich thuis en gewenst kunnen voelen in Nederland. Zeker wanneer bepaalde groeperingen steeds weer het bestaansrecht van groepen in ons land ter discussie stellen, zal de overheid daar duidelijk tegen moeten optreden. Dit gebeurt op dit moment onvoldoende. Sterker nog, uitlatingen zoals de afgelopen week van staatssecretaris Teeven en minister-president Rutte over een stroom van asielzoekers die ontwrichtend zijn voor het land zijn weer een triest voorbeeld hoe ook het kabinet de beeldvorming en discussie over vreemdelingen een negatieve toon geeft.

De stelling dat reële problemen ook openlijk besproken moeten kunnen worden is terecht. Niemand bestrijdt dat. Maar het eenzijdig benadrukken van negatieve incidenten als zouden die algemeen zijn voor een bepaalde groep, zoals nu gaande is, heeft niets te maken met een scherpe discussie, maar wel met het bevorderen van negatieve beeldvorming. Ook in openbare debatten zal de regering daar krachtiger stelling tegen moeten nemen.

De opvatting van de regering is, dat vooral in de politiek er een grotere vrijheid zou moeten zijn in het debat over migratie. Dit gaat voorbij aan de rol die de politiek ook heeft of zou moeten hebben, namelijk om als voorbeeld voor de burger te dienen. Het gevolg van deze grotere vrijheid is dat het voorbeeld van de politieke leiders op grote schaal navolging vindt in het dagelijks leven van de burgers. Die verantwoordelijkheid zou in de Tweede Kamer ook besproken moeten worden.

Het kabinet gaat in zijn reactie vooral in op het voorkomen van discriminatie en juridiseert dat. Het noemt wettelijke bepalingen die discriminatie verbieden, dat er antiracisme bureaus zijn in gemeenten die rapporteren, dat het lastig is discriminatie te bepalen en dat er gewerkt wordt aan het vergroten van aangiftebereidheid en het vergemakkelijken van aangifteprocedures. Dit is reeds bestaand beleid, dat niet voldoende is om discriminatie en uitsluiting slagvaardig te bestrijden. Deze opvatting van de regering is vooral gericht op verdediging tegen de beschuldiging dat Nederland een racistisch land zou zijn. Binnen de huidige verhoudingen is een grotere belediging bijna niet denkbaar, maar om te komen tot een effectief anti-discriminatoire klimaat is erkenning van het probleem wel noodzakelijk en dat gebeurt hier dus niet.

Bestrijding van discriminatie met juridische middelen zal altijd tekort schieten. De verantwoordelijkheid en de last van het bestrijden van discriminatie wordt dan gelegd bij het slachtoffer dat een lange juridische en procedurele weg moet bewandelen om een klacht gegrond te krijgen, met een minimaal resultaat voor de klager zelf. Belangrijker nog is dat preventie meer nadruk moet krijgen dan correctie. Klachtrecht is wel van belang om steeds weer de norm te stellen, dat discriminatie niet getolereerd kan worden. Een actief optreden van de politie of antidiscriminatie bureaus, bijvoorbeeld door het inzetten van mystery guests, kan daarbij een goed middel zijn. Maar dan moet na het constateren ook aangifte en veroordeling volgen. Nog te vaak is daarvan geen sprake en blijft het bij een waarschuwing waar weinig corrigerend effect van uitgaat. Instrumenten hebben, maar die niet effectief inzetten, is tekenend voor het gebrek aan urgentie om racisme aan te pakken.

Uit het onderzoek van het SCP blijkt, dat migranten het meeste last hebben van het alledaagse racisme. Dat zijn de negatieve beeldvorming, het dagelijks aangesproken worden op veronderstelde tekortkomingen in de eigen cultuur en de steeds herhaalde beledigingen in het openbaar verkeer. Deze uitingen en gedragingen creëren een sfeer van onveiligheid en ongewenstheid. Hoogopgeleide Turks-Nederlandse jongeren geven steeds vaker aan hier geen toekomst meer te zien en willen een toekomst in Turkije opbouwen. Deze beeldvorming is niet goed te ondervangen door discriminatie-wetgeving alleen. Leven in een land waarin intolerantie steeds meer de norm is, is niet alleen voor migranten bedreigend. Ook autochtone Nederlanders kunnen slachtoffer zijn van discriminatie. Discriminatie is

intolerantie. Het dwingt mensen tot gedrag volgens een veronderstelde nationale norm. Het maakt de grote meerderheid van Nederlanders die niets wil weten van uitsluiting en discriminatie ongewild tot mededader.

Wat kan er gedaan worden?

Een GroenLinks geluid tegen discriminatie is nodig. Nederland profiteert van de migratie op vele gebieden. De oververtegenwoordiging van minderheden in criminaliteitscijfers blijkt een stuk minder wanneer gewogen wordt naar leeftijd, opleiding en sociaal economische status. Het effect van etnische profilering in de justitiële keten op deze cijfers moet meer onderkend worden. Uit rapporten van Amnesty International blijkt, dat etnische profilering bij de politie grote gevolgen heeft.

Niet alleen de negatieve incidenten zouden centraal moeten staan, maar ook positieve ontwikkelingen mogen benoemd worden. Migranten maken een enorme ontwikkeling door in het onderwijs. De meeste studenten in het hoger onderwijs, die voortkomen uit gezinnen met laagopgeleide ouders zijn van allochtone afkomst. De inzet van migranten als mantelzorgers en vrijwilligers in tal van organisaties met een maatschappelijk doel is groter dan bij autochtonen.

Een GroenLinks standpunt over discriminatie moet dan ook bevatten, dat de toon waarop het debat in de Tweede Kamer wordt gevoerd ter discussie moet worden gesteld en dat het kabinet zich daarover uit zou moeten spreken. Net zoals vrijheid van meningsuiting een belangrijke waarde van de democratie is, is het beschermen van minderheden ook één van de belangrijkste waarden van een democratische rechtsstaat.

Het bestrijden van negatieve beeldvorming is de kernopgave. Dat zal moeten gebeuren door voorbeeldgedrag van leiders in de samenleving, de politiek voorop.

Aanvullende maatregelen kunnen zijn, dat:

- in lerarenopleidingen structureel aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen van een veilig klimaat in de klas. Dit moet een vast onderdeel zijn van de opleidingseisen aan leerkrachten,
- etnische profilering door de politie wordt aangepakt,
- het bevorderen van arbeidskansen van migranten krachtig ter hand wordt genomen. Het Diversiteitshandvest is daartoe een eerste stap,
- de overheid het voorbeeld moet geven in haar rekruteringsbeleid en het diversiteitsbeleid moet toetsen op concrete resultaten. We moeten een stap verder gaan dan intenties alleen,
- bedrijven die een actief diversiteitsbeleid voeren, beloond worden door het toekennen van subsidies voor het verder ontwikkelen van dat beleid bij gebleken succes.
- binnen het justitiële circuit het verschijnsel moet worden bestreden, dat migranten zwaarder bestraft worden dan autochtonen bij gelijke overtredingen. Etniciteit is nu vaak een verzwarende factor bij het bestraffen,
- jongerenwerkers getraind worden in het omgaan met etnische verschillen om een eind te maken aan het feit dat jongeren in de lichtere vormen van begeleiding oververtegenwoordigd zijn en oververtegenwoordigd wanneer het gaat om zwaardere maatregelen.

Discriminatie en uitsluiting zijn nu nog onderdeel van het dagelijks leven van bijna alle migranten in Nederland. Dat is niet acceptabel en moet bestreden worden door een brede aanpak. Iedere burger van dit land moet zich thuis voelen en weten dat hij/zij een gewaardeerd onderdeel is van deze samenleving.

Kleurrijk Platform adviseert dan ook aan de fractie van de Tweede Kamer om van de regering te eisen de voorstellen van de ECRJ onverkort over te nemen en uit te voeren.

Namens het bestuur van Kleurrijk Platform,

Wanda Pelt, voorzitter